

Tvistelovsbrev nr. 17.

Styring av sakens framdrift mv.

Tvisteloven kapittel 16 omhandler tiltak som skal sikre en rasjonell saksavvikling og lette håndteringen av komplekse saksforhold: I oppdeling av saken, II omberømmelse og utsettelse, III forsømmelser og fraværdom og IV stansing. De to sistnevnte, III og IV, behandles i neste tvistelovsbrev.

§ 16-1 regulerer adgangen til å dele forhandlinger og pådømmelse av saken og gir utvidet adgang sammenlignet med tvml. § 98 annet ledd og §§ 150 og 151. Formålet er å gi dommeren et middel til smidig, effektiv og forsvarlig behandling av mer komplekse saker. I første ledd er det gitt en generell adgang til å dele opp *forhandlingene* til særskilt behandling

- av ett eller noen av flere *krav* eller
- av ett eller flere *tvistepunkter* for et krav.

Saksforberedelsen kan tilpasses en deling av forhandlingene etter første ledd.

Etter *andre ledd* kan *pådommen* deles slik at retten kan avgjøre særskilt

- ett eller noen av flere krav i samme sak eller
- en del av et krav.

Andre ledd andre punktum om oppdeling av erstatningskrav eller andre krav hvor omfanget er omtvistet, gir adgang til å utsette avgjørelsen av omfanget. Slike saker ligger ofte til rette for at partene ved forhandlinger eller mekling, kommer til enighet om omfanget når grunnlaget er rettslig avklart. Partenes syn på oppdeling har betydning for avgjørelse om oppdeling. *Tredje punktum* åpner for utvidet adgang til særskilt avgjørelse hvis retten er enstemmig eller partene samtykker til det, ved

a) avgjørelse av påstandsgrunnlag som ikke leder til avgjørelsen av et krav, for eksempel særskilt avgjørelse av foreldelsesinnsigelse

b) avgjørelse av interlegale spørsmål om hvilket lands lov som et krav skal bedømmes etter Om adgangen etter b) bør benyttes, vil blant annet bero på om lovvalgsspørsmålet kan løses for tvisten under ett, og om det kan skje uten omfattende bevisføring. En særskilt avgjørelse om å anvende utenlandsk rett vil uansett måtte forstås med en ordre public-reservasjon dersom den nærmere vurdering av saken skulle tilsi det.

Vilkåret om enstemmighet innebærer at det i saker for tingretten med bare en dommer, er en generell adgang til særskilt avgjørelse i de tilfelle som er nevnt i a) og b). Avgjørelsen må treffes etter hovedforhandling på vanlig måte for dette spørsmålet, jf. likevel § 9-5 fjerde ledd og § 9-8. Avgjørelsen treffes ved dom, jf. § 19-1 første ledd bokstav b. Eventuelle anke vil da gjelde avgjørelsen av påstandsgrunnlaget eller lovvalgsspørsmålet, som da vil være "krav" i § 29-4 første ledd. Rettskraftig avgjort påstandsgrunnlag er bindende for den videre behandling av kravet. Hvis avgjørelsen av påstandsgrunnlaget avgjør kravet (for eksempel foreldelse), skal dommen gå ut på frifinnelse. Ankeinstansen må da prøve hele saken og ikke bare påstandsgrunnlaget, men kan eventuelt dele pådommen etter samme bestemmelse. Har lagmannsretten avgjort kravet ved avgjørelsen av påstandsgrunnlaget, og Høyesterett kommer til motsatt resultat, er det praktisk at dommen oppheves etter § 30-14 første ledd, jf. § 30-15.

Tredje ledd gjelder utsatt fullbyrdelse av et krav som er avgjort særskilt, når motparten har et motkrav som ikke blir avgjort samtidig.

§ 16-2 regulerer rett til omberammelse eller utsettelse av rettsmøter, også hovedforhandlingen, ved fravær og må ses i sammenheng med fraværsvirkninger og oppfriskning i kapittel 16 del III. Gyldig fravær til et rettsmøte gir rett til omberammelse av rettsmøtet, jf. *første ledd*, se her § 16-12 første ledd. ”Gyldig fravær” er regulert i § 13-4.

Andre ledd første punktum gjelder når det er usikkert om en uteblitt part har gyldig fravær. Rettsmøtet skal utsettes for å klarlegge forholdet, og det vil da ikke være fravær i saken etter § 16-8. Når det ikke er grunn til å tro at parten har gyldig fravær og uteblivelsen utgjør fravær i saken etter § 16-8, inntreer fraværsvirkninger når vilkårene etter §§ 16-9 eller 16-10 er oppfylt, jf. *andre punktum*. Hvis vilkårene for fraværavgjørelse ikke er oppfylt, og det heller ikke er grunnlag for realitetsbehandling må rettsmøtet omberammes, jf. *tredje punktum*.

§ 16-3 gjelder omberammelse i andre tilfeller enn etter § 16-2. Omberammelse kan skje selv om rettsmøtet har tatt til – bortsett fra ved avbrytelse av hovedforhandlinger som er særskilt regulert i § 16-4. Omberammelse må være nødvendig av hensyn til forsvarlig behandling eller ha tungtveiende grunner for seg, jf. *første ledd*. Retten skal legge vekt på behovet for en rask, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling. Hvis hensikten er å legge den videre behandlingen av saken på is, skal retten i stedet stanse saken etter 16-18, eller endre frister etter § 9-4 annet ledd eller § 11-6 annet ledd, jf. domstolloven § 151. Omberammelse kan eventuelt kombineres med at retten setter ny frist for en prosesshandling etter § 11-6 annet ledd. *Andre ledd* omhandler tidspunkt for nytt rettsmøte.

Hovedforhandlingen kan utsettes dersom det blir nødvendig etter at den er påbegynt, jf. § 16-4 *første ledd*, for eksempel når noen av aktørene blir så syke at saken ikke kan fortsette. Retten skal da treffe nødvendige beslutninger slik at behandlingen av saken blir minst mulig forsinket. Forhandlingene skal bare gjentas i det nye rettsmøtet i den utstrekning det er nødvendig for å sikre et forsvarlig grunnlag for avgjørelsen, jf. *andre ledd*.

Aktuelle problemstillinger – diskusjonstemaer

1. Hvilke forskjellige muligheter for oppdeling gir § 16-1? Hva er fordelene for retten og for partene ved oppdeling av hhv. forhandlingene og pådømmelsen?
2. Drøft den videre saksgangen etter særskilt avgjørelsen av et påstandsgrunnlag etter § 16-1 andre ledd tredje punktum bokstav a, avhengig av utfallet av den særskilte avgjørelsen og anke.
3. Hvilke situasjoner, rettsmøter og rettsvirkninger reguleres i hhv. § 16-2, § 16-3 og § 16-4?
4. I hvilke situasjoner kan det tenkes at § 16-2 andre ledd første punktum får anvendelse: ”det er grunn til å tro at parten har gyldig fravær”? Og tredje punktum ”ikke kan fremmes til realitetsbehandling”?
5. Hva vil være sentralt ved vurderingen av om omberammelse er nødvendig for å sikre forsvarlig behandling, jf. § 16-3 første ledd?
6. Når kan det være nødvendig å avbryte hovedforhandlingen, jf. § 16-4 utover sykdomstilfeller – for eksempel knyttet til bevisføringen?
7. I hvilke situasjoner er det aktuelt å gjenta forhandlingene hhv. helt eller delvis og da i hvilken utstrekning, jf. § 16-4 andre ledd?

Forarbeider:

NOU 2001: 32 bind B, kap. 15 s. 819–820 (§ 15-6), kap. 17.8 s. 850–851 (§§ 17-5 og 17-6) og kap. 9.2 s. 761 (§9-17)

Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) kap. 20.4 s. 244–246 og 20.6.2 s. 248 og kap. 29 s. 421–423

Utarbeidet av lovrådgiver Elisabeth Wittemann,
Justisdepartementet, Lovavdelingen